

Les restes faunístiques del jaciment islàmic del carrer Troncoso (Ciutat de Mallorca)

JOSÉ M. TORRES

*Laboratori de Paleoeconomia i Paleoecologia
Humana (UAB, Bellaterra)*

Un conjunt de restes faunístiques va ser recuperat en excavar un pou islàmic al jaciment del Carrer Troncoso a Ciutat de Mallorca.

Una nota sobre procediment.

En el present anàlisi no es contempla l'identificació a espècie de totes les peces d'os recuperades. S'ha seguit el sistema de càlcul de freqüències relatives proposat per J. Watson (1979), l'avantatge del qual rau en distingir un nombre de zones de diagnòstic corresponents a certes parts dels ossos portadores d'informació, eliminant així la distorsió produïda per la presència d'elements ossis de difícil o impossible quantificació (costelles, fragments de diàfisi, etc.). S'han tingut en compte, doncs, menys peces d'os de les que són potencialment identificables; la qualitat de la informació obtinguda és però major.

OVIS ARIES i CAPRA HIRCUS.

OVELLA I CABRA

S'ha pogut determinar la presència en la mostra d'un cabrit d'uns dos mesos, una cabra adulta (de sexe no determinat), dos xais d'uns dos mesos, dos mascles adults i una ovella adulta. La identificació ha estat realitzada a partir de les mandíbules en el cas dels individus joves (*vid.* Taula 4) i a partir de les banyes i el frontal en el cas dels adults (*vid.* Taula 2). Quatre mandíbules de ovis pertanyen a espècie dels quals no ha estat possible pertanyen amb tota probabilitat als mateixos individus adults identificats per les banyes i el frontal, encara que no es pot esbrinar quines mandíbules es corresponen amb els mascles d'*Ovis*, la femella d'*Ovis* o l'individu de *Capra*. A la Taula 2 es pot veure l'esmentada associació. L'edat dels individus adults ens la proporcionen, en tot cas, les mandíbules (*vid.* Taula 4).

L'estimació de l'edat indica l'existència d'un moment ben determinat de sacrifici d'individus lactants als primers mesos de vida, atesa la inexistència de desgast dental, i un sacrifici aparentment aleatori d'adults —un d'ells, major de sis anys, va ser sacrificat probablement al final de la seva vida útil com a reproductor/a.

La presència d'elements ossis pertanyents a la major part de l'esquelet postcranial implica que els animals van ser, si no sacrificats, sí especejats a l'unitat domèstica que feia ús del pou com a abocador.

Les banyes van ser separades del crani mitjançant cops expeditius aplicats a la zona d'implantació. L'única vèrtebra conservada, una lumbar, ve ser seccionada longitudinalment. Els ossos presenten marques de descarnament realitzades amb objectes de metal.

Taula 2.

Freqüències de restes d'ovicàprids, ovella i cabra, amb indicació de l'element ossi i el costat de l'esquelet. D = dret, E = esquerra.

Zona de diagnòstic	Ovicàpid		Ovis		Capra	
	D	E	D	E	D	E
Banya	—	—	—	2 ♂	1	—
Frontal	—	—	—	1 ♀	—	—
Mandíbula *	3	1	2	—	—	1
Húmer proximal	—	—	1	—	—	—
Radi distal	—	—	—	1	—	—
Metacarpià proximal	—	—	1	—	—	—
Metacarpià distal	1	—	—	—	—	—
Pelvis (<i>acetabulum</i>)	1	—	—	1 ♂	—	—
Pelvis (<i>ilion</i>)	1 ♂	—	—	—	—	—
Fémur proximal	1	—	—	1	—	—
Fémur distal	1	—	1	—	—	—
Tíbia proximal	1	—	—	—	—	—
Metatarsià distal	—	—	1	—	—	—

* Veure Taula 4.

Taula 3.

Fusió epifisal en ovelles i ovicàprids. Les zones de diagnòstic estan ordenades en la seqüència de fusió moderna proposada per R. GARCIA-GONZÁLEZ (1981) per a l'ovella de raça aragonesa. (Ov.) = Ovis. F = fusionat; f = en fusió; N = no fusionat.

<i>Zona de diagnòstic</i>	<i>F</i>	<i>f</i>	<i>N</i>	<i>Edat fusió (mesos)</i>
Metacarpia distal	1 (Ov)	—	1	12-18
Metatarsia distal	—	—	1 (Ov)	12-18
Radi distal	—	—	1 (Ov)	18-36
Fèmur proximal	1 (Ov)	—	—	18-36
Fèmur distal	1 (Ov)	—	1	24-36
Tíbia proximal	1	—	—	24-36
Húmer proximal	—	1 (Ov)	—	30-42

Taula 4.

Estats de desgast de les mandíbules de oviçàpid, Ovis i Cabra. (1) Sistema de registre de A. GRANT (1975); (2) Sistema de registre de S. PAYNE (1973). () Estimacions. ● Dent perduda.

Espècie	D/E	m 3		P 4		M 1		M 2		M 3		Edad estimada °
		(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	
Capra	E	6	UUU UUU	—	—	—	—	—	—	—	—	c. .2 mesos
Ovis	D	6	UUU UUU	—	—	—	—	—	—	—	—	c. .2 mesos
Ovis	D	(6)**	(UUUU) (UUUU)	—	—	—	—	—	—	—	—	c. .2 mesos
Oviçàpid	D	—	—	●	—	12	□	12	□	7	— — — —	2-3 anys
Oviçàpid	E	—	—	●	—	(12-13)	—	(12)	—	10	□ 	2 1/2-3 1/12 anys
Oviçàpid	D	—	—	●	—	(14-17)	—	(12-15)	—	12	□	> 4 anys
Oviçàpid	E	—	—	15	■	17	■	17	■	13	□	> 6 anys

° Segons S. PAYNE (1985) y E. DENIZ i S. PAYNE (1982).

°° Estimació realitzada a partir de la m 2.

BOS TAURUS

BOU/VACA.

El bou està representat pels següents elements ossis:

- 1 vertebra cervical (epífisi anterior del cos fusionada).
- 1 húmer distal esquerra fusionat.
- 1 radi proximal dret fusionat.
- 1 metatarsià proximal dret.

Les restes poden provenir del mateix individu. En tot cas, la vèrtebra cervical l'epífisi anterior fusionada pertany a un individu adult major de cinc anys, edat a la que es fusionen els discs vertebrals en *Bos taurus* (Silver, 1969) Radi i húmer van ser desarticulats mitjançant cops aplicats des de la cara anterior a l'alçada de la superfície articular del radi.

El metatarsià té una amplada màxima proximal de 4.8 cm. L'òs complet tindria una longitud màxima de 21-25 cms. Pertany clarament a un bou adult. Va ser seccionat transversalment amb una serreta a l'alçada de la metàfisi proximal, a una distància de 3 cm. del extrem de l'epífisi proximal. La secció es va realitzar en cinc moments de tall aplicats a les cares lateral (un), anterior (dos), medial (un) i posterior (un) de l'òs, probablement en aquest ordre (*vid.* fotografia). L'objectiu va ser obtenir un fragment d'òs buit d'un 10 cm. de longitud. corresponent a la diàfisi del metatarsià. Un fragment d'òs d'aquesta mena es apropiat per a fabricar els coneguts *cabos de faca* o "torres de escacs" pels quals recentment s'ha proposat una plausible atribució funcional com a carrets de fillosa (C. Torres, 1986).

Les espècies representades.

Les espècies representades són les següents:

<i>Ovis aries</i>	Ovella
<i>Capra hircus</i>	Cabra
<i>Bos taurus</i>	Bou
<i>Gallus domesticus</i>	Gall
<i>Lepus domesticus</i>	Conill domèstic
<i>Oryctolagus cuniculus</i>	Conill
<i>Patella vulgata</i>	Pegellida
<i>Cerastoderma glaucum</i>	Clica
<i>Glycimeris glycimeris</i>	Petxinot
<i>Glycimeris gaditanus</i>	

La Taula 1 dona el nombre de restes identificades. Els moluscs, representats per un sol individu de cada espècie, no han estat inclosos.

Taula 1.

Nombre de restes identificades.

Ovicàpid	<i>Ovis</i>	<i>Capra</i>	<i>Bos</i>	<i>Gallus</i>	<i>Lepus</i>	<i>Oryctolagus</i>
10	13	2	4	2	1	1

Gallus domesticus. Gall.

La mostra conte un radi esquerra i un esperó (metatarsià, costat no identificat) de *Gallus*.

Lepus domesticus (Conill domèstic) i *Oryctolagus Cuniculus* (Conill).

S'ha identificat una mandíbula dreta de *Lepus* (longitud màxima: 7.2 cms.) i un fémur esquerra d'*Oryctolagus*.

Els moluscs.

La mostra conté quatre espècies diferents de moluscs representades respectivament per un sol espècimen (*vid. supra*). Una valva de petxinot presenta un forat a la xarnela realitzat intencionadament amb el probable objectiu de fer-ne un penjoll.

El que podem saber dels usuaris del pou.

El pou era utilitzat com a abocador per una unitat domèstica que tenia accés eventual a un ampli ventall d'espècies animals i a la qual eren espedejats els animals de dimensions mitjanes consumits (ovelles i cabres). Xais i cabrits encara lactants eren probablement el tipus de carn més apreciada, disponible tan sols a determinades èpoques de l'any, però es contemplava el consum d'animals al final de la seva vida útil. La pròpia unitat domèstica fabricava útils en os com ara carrets de filosa.

REFERÈNCIES

- DENIZ, E. i PAYNE, S. (1982): "Eruption and wear in the mandibular dentition as a guide to ageing Turkish Angora goats". WILSON, GRIGSON i PAYNE (eds.): *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*, BAR International Series 109, Oxford, pp. 155-205.
- GARCIA-GONZÁLEZ, R. (1981): "Estudio de la osificación posnatal en ovinos de raza rasa aragonesa". *Munibe* 33, pp. 259-279.
- GRANT, A. (1975): "The animal bones". CUNLIFFE (ed.) *Excavations at Porchester Castle. Vol 1: Roman*. London Society of Antiquaries, pp. 378-408, 440-450.
- PAYNE, S. (1973): "Kill-off patterns in sheep and goats: the mandibles from Asvan Kale". *Anatolian Studies* 23, pp. 281-303.
- (1985): "Morphological Distinctions between the Mandibular Teeth of Young Sheep, *Ovis*, and Goats, *Capra*". *Journal of Archaeological Science*, 12, pp. 139-147.
- SILVER, I. A. (1969): "La determinación de la edad en los animales domésticos". BROTHWELL i HIGGS (eds): *Ciencia en Arqueología*, Madrid, FCE, 1980.
- TORRES, C. (1987): "Una proposta de interpretação funcional para os conhecidos "cabos de faca" em osso já com longa História na Arqueologia Ibérica". *Actas del I Congreso de Arqueología Medieval Española*, T. 1, pp. 331-342. Zaragoza 1986.
- WATSON, J. P. N. (1979): "The estimations of the Relative Frequencies of Mammalian Species: Khirokitia 1972". *Journal of Archaeological Science*, 6, pp. 127-137.